СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

КАТЕДРА „СТАТИСТИКА И ПРИЛОЖНА МАТЕМАТИКА“

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Красимира Славева – Ръководител на проекта
Доц. д-р Пламен Петков – Ръководител катедра „Статистика и приложна математика“
Доц. д-р Стела Касабова
Гл. ас. д-р Ваня Ганева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Поля Ангелова

Членове:
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Стела Касабова
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Екатерина Тошева
Доц. д-р Атанас Атанасов

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1892-7

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В БЪЛГАРИЯ

НЕОБХОДИМО ЛИ Е НОВО ТЕРИТОРИАЛНО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА – ЗАЩО, КАК И КОГА?
Борислав Борисов, проф. дн 7

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА, НАСТЪПИЛИ В СЛЕДСТВИЕ ПАНДЕМИЧНАТА КРИЗИСНА ОБСТАНОВКА
Венелин Терзиев, инж., проф., дн 15

ТРАНСПОРТНАТА СВЪРЗАНОСТ И ИНВЕСТИЦИИТЕ ВЪВ ФОКУСА НА ПЛАНОВЕТЕ ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНИТЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (ПО ПРИМЕРА НА БЕЛЕНЕ И ПОРДИМ)
Андрей Захариев, проф. д-р, Стоян Проданов, проф. д-р, Анелия Радулова, доц. д-р, Силвия Заркова, д-р, Борислав Лазаров, докторант 32

ПОЛИТИКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЕРИФЕРНИТЕ РАЙОНИ
Маргарита Богданова, проф. д-р 42

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ОЦЕНКАТА НА БЕДНОСТТА В БЪЛГАРИЯ
Поля Ангелова, проф. д-р..... 50

ИНТЕГРИРАНОТО ПЛАНИРАНЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
Евелина Парашкевова, доц. д-р..... 59

ТЕРИТОРИАЛНОТО УСТРОЙСТВО НА БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Камен Петров, доц. д-р..... 68

РЕГИОНАЛНО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ – АЛТЕРНАТИВИ МЕЖДУ СЕВЕРА И ЮГА
Камен Петров, доц. д-р, Радослав Костев, докторант..... 77

АНАЛИЗ НА РАЗЛИЧИЯТА В КЛЮЧОВИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Красимира Славева, доц. д-р..... 85

ЛОГИСТИЧНИТЕ ВЕРИГИ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ТЕРИТОРИАЛНА КОХЕЗИЯ
Маруся Линкова, доц. д-р, Елица Лазарова, гл. ас. д-р..... 97

ИЗСЛЕДВАНЕ НА РЕГИОНАЛНАТА ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ В БЪЛГАРСКАТА СИСТЕМА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ С КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ
Пламен Петков, доц. д-р, Елеонора Минева-Димитрова, ас. д-р..... 105

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В ДОХОДИТЕ И АСОРТИМЕНТНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВАТА В БЪЛГАРИЯ
Симеонка Петрова, доц. д-р..... 115

БИЗНЕС СРЕДАТА КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
Стела Касабова, доц. д-р..... 122

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ ЧРЕЗ ПРОМЕНИ В АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИАЛНОТО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА
Тихомир Личев, доц. д-р, Катя Личева, доц. д-р..... 130

ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ – КЛЮЧОВ ФАКТОР ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА РАЗЛИЧИЯТА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Христо Сирашки, доц. д-р..... 138

ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ
Десислава Алексиева, гл. ас. д-р..... 146

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В МАЛКИТЕ ОБЩИНИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ
Методи Иванов, гл. ас. д-р 153

РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ И ИЗМЕРЕНИЯ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА БПЦ
Петкан Илиев, гл. ас, д-р..... 161

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ МЕГАПОЛИС В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ СРЕЩУ ОАЗИСИТЕ В СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ
Петя Василева, гл. ас. д-р..... 173

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В НАПОЯВАНАТА ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Радка Ненова, гл. ас. д-р..... 181

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ
Таня Тодорова, гл. ас. д-р 190

РЕГИОНАЛНИ АСИМЕТРИИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ В БЪЛГАРИЯ (2014-2020)
Юлиян Господинов, гл. ас. д-р 197

СЪПОСТАВИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ИНДУСТРИЯТА В СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Явор Станев, гл. ас. д-р 205

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В БЪЛГАРИЯ

ВРЪЗКАТА “УРБАНИЗАЦИЯ - ПОТРЕБНОСТИ ОТ ЗДРАВЕ И ЗДРАВОСЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ”. МЕТОДИ ЗА ИЗМЕРВАНЕ
Анастасия Марчева, доц. д-р 213

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В ОБЛАСТ ПЛЕВЕН
Галина Тодорова, доц. д-р 220

ОТНОСНО НЯКОИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ДАННИ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ИДЕНТИФИЦИРАНЕ ИНОВАЦИОННИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Искра Пантелеева, доц. д-р 228

МАЩАБИ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИНАНСОВИ АГРОПАЗАРИ
Любомир Любенов, доц. д-р, Анелия Любенова, д-р 237

ОПЕРАТИВЕН КОНТРОЛИНГ ВЪВ ФИРМАТА
Людмил Б. Кръстев, доц. д-р 247

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО СБЛИЖАВАНЕ СПОРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СТЪЛБ НА СОЦИАЛНИТЕ ПРАВА
Маргарита Шопова, доц. д-р, Тихомир Върбанов, гл. ас. д-р, Евгени Овчинников, ас. д-р 254

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ РАЗВИТИЕ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Марина Николова, доц. д-р 263

„ЗА“ И „ПРОТИВ“ ДОПЪЛНЕНИЕТО НА МЕТОДИКАТА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЛИНИЯТА НА БЕДНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Николай Нинов, доц. д-р 273

БИЗНЕС СРЕДАТА И ПИВОВАРНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ
Сергей Найденов, доц. д-р 282

СОЦИАЛНОТО НЕРАВЕНСТВО – КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА И ИЗМЕРВАНЕ
Ваня Ганева, гл. ас. д-р 290

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В УСЛОВИЯТА НА КОВИД-19
Емил Николов, гл. ас. д-р 298

СТАТИСТИЧЕСКО ИЗУЧАВАНЕ НА ЗАСТРАХОВКА „КАРГО“ В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2010-2019 Г. – СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ
Милен Митков, гл.ас. д-р 306

УВЕЛИЧАВАНЕ НЕДОСТИГА НА РАБОТНА СИЛА В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
Милена Владимирова, гл. ас. дм 316

УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ В ЕВРОПЕЙСКАТА СОЦИАЛНА ПРОГРАМА
Иванка Янкова, докторант 323

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В ЕВРОПА

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: THE VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.), Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student, Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.), Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD, Tadija Djukić, Full professor, PhD..... 358

РЕГИОНАЛЬНЫЕ РАЗЛИЧИЯ ПОВЕДЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19, НА ПРИМЕРЕ МОЛДОВЫ, БОЛГАРИИ И РУМЫНИИ (MD, BG, RO)
Эдуард Хырбу, доц. к.э.н. 366

ПОЗДРАВИТЕЛНИ АДРЕСИ..... 373

CONTENTS

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN BULGARIA

IS A NEW TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY NEEDED – WHY, HOW AND WHEN
Borislav Borisov, Prof. DSc..... 7

REGIONAL DIFFERENCES ON THE LABOR MARKET AS A RESULT OF THE PANDEMIC CRISIS
Venelin Terziev, Eng., Prof, DSc..... 15

TRANSPORT CONNECTIONS AND INVESTMENTS IN THE FOCUS OF THE PLANS FOR INTEGRATED DEVELOPMENT OF MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA (ON THE EXAMPLE OF BELENE AND PORDIM)
Andrey Zahariev, Prof. PhD., Stoyan Prodanov, Prof. PhD., Anelia Radulova, Assoc. Prof. PhD., Silvia Zarkova, Ph.D., Borislav Lazarov, PhD Student..... 32

POLICIES FOR PERIPHERAL REGIONS DEVELOPMENT
Margarita Bogdanova, Prof. PhD..... 42

REGIONAL DIFFERENCES AND TRENDS IN EVALUATION OF POVERTY IN BULGARIA
Polya Angelova, Prof. PhD..... 50

INTEGRATED PLANNING AS A TOOL FOR OVERCOMING REGIONAL DIFFERENCES
Evelina Parashkevova, Assoc. Prof. PhD..... 59

THE TERRITORIAL ORGANIZATION OF BULGARIA AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD..... 68

REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN BULGARIA - ALTERNATIVES BETWEEN THE NORTH AND THE SOUTH
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD, Radoslav Kostev, PhD Student..... 77

ANALYSIS OF THE DIFFERENCES IN KEY INDICATORS FOR THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF NORTH AND SOUTH BULGARIA
Krasimira Slaveva, Assoc. Prof. PhD..... 85

LOGISTICS CHAINS AS A TOOL FOR TERRITORIAL COHESION
Marusya Linkova, Assoc. Prof. PhD,
Elitsa Lazarova, Chief. Assist. Prof. PhD 97

STUDY OF REGIONAL DIFFERENTIATION IN THE BULGARIAN HIGHER EDUCATION SYSTEM WITH CLUSTER ANALYSIS
Plamen Petkov, Assoc. Prof. PhD,
Eleonora Mineva-Dimitrova, Assist. Prof. PhD 105

REGIONAL DIFFERENCES IN INCOME AND ASSORTMENT CONSUMPTION OF HOUSEHOLDS IN BULGARIA
Simeonka Petrova, Assoc. Prof. PhD 115

BUSINESS ENVIRONMENT AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Stela Kasabova, Assoc. Prof. PhD 122

OPPORTUNITIES FOR REDUCING REGIONAL IMBALANCES THROUGH CHANGES IN THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY
Tihomir Lichev, Assoc. Prof. PhD, Katya Licheva, Assoc. Prof. PhD 130

PROFESSIONAL TRAINING - A KEY FACTOR FOR GET OVER THE DIFFERENCES BETWEEN NORTHERN AND SOUTH BULGARIA
Histo Sirashki, Assoc. Prof. PhD 138

THE PARTNERSHIP IN MANAGING REGIONAL IMBALANCES
Desislava Aleksieva, Chief. Assist. Prof. PhD..... 146

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN SMALL MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA: TRENDS AND PERSPECTIVES
Metodi Ivanov, Chief. Assist. Prof. PhD 153

REGIONAL ASPECTS AND DIMENSIONS OF THE SOCIO-ECONOMIC ACTIVITY OF THE BOC
Petkan Iliev, Chief. Assist. Prof. PhD 161

THE SOCIO-ECONOMIC MEGAPOLIS IN SOUTH BULGARIA AGAINST THE OASIS IN NORTHERN BULGARIA
Petya Vasileva, Chief. Assist. Prof. PhD 173

REGIONAL DIFFERENCES IN IRRIGATED ARABLE LAND BETWEEN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA
Radka Nenova, Chief. Assist. Prof. PhD..... 181

STATISTIC MEASUREMENT OF REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITY BETWEEN BULGARIA AND ROMANIA
Tanya Todorova, Chief. Assist. Prof. PhD 190

REGIONAL ASYMMETRES IN PROJECT MANAGEMENT IN BULGARIA (2014-2020)
Yuliyan Gospodinov, Chief. Assist. Prof. PhD 197

COMPARATIVE ANALYSIS OF INDUSTRY IN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA.
Yavor Stanev, Chief. Assist. Prof. PhD 205

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN BULGARIA

THE "URBANIZATION – HEALTH AND HEALTHY LIFESTYLE" RELATIONSHIP. MEASUREMENT METHODS
Anastasiya Marcheva, Assoc. Prof. PhD 213

CONDITION AND DEVELOPMENT OF THE LABOR MARKET IN PLEVEN DISTRICT
Galina Todorova, Assoc. Prof. PhD 220

REGARDING SOME MACROECONOMIC DATA – A PREREQUISITE FOR IDENTIFYING THE INNOVATIVE OPPORTUNITIES OF THE BULGARIAN ECONOMY
Iskra Panteleeva, Assoc. Prof. PhD 228

SCALE OF BULGARIAN AGRICULTURAL FINANCIAL MARKETS
Lyubomir Lyubenov, Assoc. Prof. PhD Anelia Lyubenova, PhD 237

OPERATIVE CONTROLLING IN THE FIRM
Lydmil Krastev, Assoc. Prof. PhD 247

OPPORTUNITIES FOR EVALUATING SOCIO-ECONOMIC CONVERGENCE WITHIN THE EUROPEAN PILLAR OF SOCIAL RIGHTS
Margarita Shopova, Assoc. Prof. PhD, Tihomir Varbanov, Chef Assist. Prof. PhD, Evgeni Ovchinnikov, Assist. Prof. PhD 254

PPORTUNITIES AND CHALLENGES IN THE DEVELOPMENT OF LAND RELATIONS IN BULGARIA
Marina Nikolova, Assoc. Prof. PhD 263

„FOR" AND „AGAINST" THE ADDITION TO THE METHODOLOGY FOR DETERMINING THE POVERTY LINE IN BULGARIA
Nikolay Ninov, Assoc. Prof. PhD 273

THE BUSINESS ENVIRONMENT AND BREWERIES IN BULGARIA
Sergey Naydenov, Assoc. Prof. PhD..... 282

SOCIAL INEQUALITY – CONCEPTUAL FRAMEWORK AND MEASUREMENT
Vanya Ganeva, Chief Assist. Prof. PhD..... 290

CORPORATE SICIAL RESPONSIBILITY IT THE CONDITION OF COVID-19
Emil Nikolov, Chief Assist. Prof. PhD 298

STATISTICAL STUDY OF CARGO INSURANCE IN BULGARIA FOR THE PERIOD 2010-2019 - MODERN DIMENSIONS
Milen Mitkov, Chief Assist. Prof. PhD..... 306

INCREASING THE LABOR SHORTAGES IN HEALTHCARE
Milena Vladimirova, Chief Assist. Prof. MD 316

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN SOCIAL AGENDA
Ivanka Yankova, PhD Student 323

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN EUROPE

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.),
Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student,
Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.),
Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD,
Tadija Djukić, Full professor, PhD 358

REGIONAL DIFFERENCES IN POPULATION BEHAVIOR IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC, AS EXEMPLIFIED BY MOLDOVA, BULGARIA AND ROMANIA (MD, BG, RO)
Eduad Hirbu. Assoc. Prof. PhD 366

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

ISBN 978-954-23-1892-7

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

ИНТЕГРИРАНОТО ПЛАНИРАНЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ

Евелина Парашкевова, доц. д-р
Катедра „Стратегическо планиране“,
СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
е-мейл: e.parashkevova@uni-svishtov.bg

Резюме: *Докладът разглежда спецификата на интегрирания подход за регионално развитие в контекста на плановата практика. Извежда основните му аспекти и необходимите предпоставки за неговото приложение. Очертава основните приноси на интегрираното планиране в контекста на регионалното развитие и посочва мястото на подхода в процеса по формулиране на публични политики, базирани на потенциала на ендогенните фактори на територията. Извежда някои ключови моменти от българската практика по планиране на регионалното развитие и перспективите пред прилагането на интегрирания подход.*

Ключови думи*: планиране, интегриран подход, регионално развитие.*

JEL: *O20, P41.*

INTEGRATED PLANNING AS A TOOL FOR OVERCOMING REGIONAL DIFFERENCES

Evelina Parashkevova, Assoc. Prof. PhD
Department of Strategic Planning,
D.A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov
e-mail: e.parashkevova@uni-svishtov.bg

Abstract: *The report brings out the specifics of the integrated approach to regional development in the context of planning practice. It outlines the main aspects of the integrated approach and the necessary prerequisites for its application. Defines the main contributions of integrated planning in the context of regional development and indicates the place of the approach in the process of developing public policies based on the potential of endogenous factors in the territory. It indicates some key points from the Bulgarian practice of regional development planning and the expectations for the implementation of the integrated approach.*

Key words: *planning, integrated approach, regional development.*

JEL: *O20, P41.*

***

Планирането на регионалното развитие е процес изискващ отчитането на множество екологични, социални, икономически, политически и институционални фактори и набелязването на комплексни мерки за тяхното използване и съхранение с оглед постигане на набелязаните цели. В повечето случаи голямата част от факторите не са под прякото въздействие и контрол на формиращите публични политики и вземащите решения за тяхното изпълнение. Това изисква висока степен на познаване на потребностите на територията и на възможностите и потенциала й за развитие. Стратегическото планиране на регионалното развитие е широкоаспектно от гледна точка на области и сектори на интервенция, на потребности на заинтересованите страни на виждания за възможно бъдещо развитие на територията. Този комплексен характер придава висока степен на несигурност и неизвестност (Norton, 2008) на публичните политики за регионално развитие. В комбинация с политическо влияние и ограничени знание и способност за разбиране на сложността на процеса по планиране, нерядко се вземат ирационални решения (Eggenberger & Partidário, 2000).

Без да се спираме на основните дефекти на досегашния подход, само ще посочим, че практики, които водят до всеобщо планиране от типа на всичко за всички, както и безкрайния набор от мерки и проекти, по които е възможно да се осигури безвъзмезден ресурс, без отчитане на потребностите на заинтересованите страни и потенциала и значението за цялостното местно и регионално развитие, доведе до порочни практики, които създадоха усещане за липса на адекватни и целенасочени политики за решаване на конкретни проблеми. Това, в комбинация с ниския контрол и слабия мониторинг, както върху изпълняваните проекти и политики, така и върху качеството на техните резултати, оформи негативни обществени нагласи за необходимостта от планиране, като цяло, и за ефективността и ефикасността на разходваните публични средства в т.ч. и европейски, в частност.

Пред регионалното планиране стои предизвикателството за преодоляване на много негативни тенденции свързани с провеждане на публични политики, като например загуба на зелени територии, замърсяване на въздуха, свръхнатоварване на транспортни артерии, обезлюдяване на територии, загуба на плодородни почви и т.н. Също така е необходимо осигуряването на съгласувано провеждане на формулирани национални и регионални секторни политики, които имат надрегионално и надобщинско значение и въздействие. Това е в основата на непрекъснатото търсене на нов системен и интегриран подход за планиране, който да осигурява рационални решения с устойчив резултат във всички направления на публични политики (Schönwandt, 1999).

***

В контраст с традиционния подход и като опит за преодоляване на съществуващите слабости се извежда нов интегриран подход за планиране в основата на който е многосекторното планиране.

Интегрираното планиране на регионалното развитие е нов подход, който има за цел да осигури мултисекторен и мултидисциплинарен характер на публичните политики и регламентиращите ги документи. То се различава от традиционното, което в последните години се свързва единствено с реализацията на отделни проекти. Установява се, че прилаганият в последните два програмни периода подход за стратегическо планиране на регионалното развитие не води до устойчивост, а до спорадични мерки и инициативи, които не постигат желаното трайно въздействие върху интервенираната територия.

Интеграцията е предпочитано средство за повишаване ефективността на плановия процес и осигуряване на координирано провеждане на публични политики за регионално развитие, както и за постигане на устойчиви решения в обществено-икономическата и екологична сфери.

Специфични характеристики на интегрирания подход за регионално развитие най-общо са:

- плановият процес излиза извън рамките на отделните секторни и териториално-административни граници;
- подходът към устойчиво развитие е холистичен и задължително интегриран;
- адресиран е като отговор на потребностите и проблемите на общността, без оглед на нейните териториални граници. По тази причина се стимулират междутериториалните (в България основно междуобщинските проектни партньорски инициативи);
- децентрализира процеса по провеждане на регионална политика, като стремежът е към овластяване на общността и изграждане на капацитет.

Интегрираното планиране на регионалното развитие се разглежда като инструмент за постигане на устойчивост и преодоляване на регионалните различия чрез интегриране на основните три стълба: икономически растеж, социално развитие и околна среда. Той се базира на сътрудничество и диалог между институциите и заинтересовани телица, локализирани на определена териториална единица или в съседни териториално административни единици.

Интегрираният подход в планирането предполага широко участие на заинтересованите страни в процесите по стратегическо планиране на регионалното развитие (Roberts, 2006). Участието осигурява сходимост

между план и потребности, но с това се създават и допълнителни рискове породени от липсата на капацитет и експертиза в областта на планирането на въвлечените лица (Nilsson, et al., 2009). Този подход се базира на пет основни постамента (адаптирано по Eggenberger & Partidário, 2000):

1. Интегриране по същество

- ✓ Интегрирано планиране на решения свързани с различни статични или относително константни проблеми (например физически или биофизични със социални и икономически);
- ✓ Интегрирано планиране на решения свързани с различни динамични или възникващи обществени проблеми (например като здраве, рискове, биоразнообразие, изменение на климата и т.н.);
- ✓ Интегрирано планиране на решения свързани с различни териториални измерения (например национални, регионални и местни).

2. Интегриране в методически аспект

- ✓ Интегриране на екологични, икономически и социални подходи за планиране, анализ и оценка като кумулативна оценка, оценка на риска, технологична оценка, анализ на разходите и ползите, многокритериален анализ, стратегически анализ и т.н.;
- ✓ Интегрирането на различни ИКТ приложения и опит с използване на определени инструменти като ГИС (географска информационна система);
- ✓ Интегриране на секторни методологии и походи, включително и по отношение на терминология, индикатори и инструменти и методи за планиране.

3. Интегриране в процедурен аспект

- ✓ Интегриране на екологично, социално, икономическо, териториално и т.н. планиране и оценка;
- ✓ Интегриране на процесите по подготовка, съгласуване, утвърждаване, изпълнение и оценка на секторни, териториални и регионални публични политики;
- ✓ Интегриране на принципите на координация, сътрудничество и субсидиарност като ръководни принципи за планиране на различни йерархични нива, ангажирани с процеса по планиране на регионалното развитие;
- ✓ Интеграцията на заинтересованите страни (публични, частни, НПО, браншови организации, граждански формирования и др.) в процеса на вземане на решения и изработване, изпълнение и оценка на публични политики;

- ✓ Интеграция на експертния подход в планирането чрез привличане на интердисциплинарни екипи в процесите по планиране на регионалното развитие.

4. Интегриране в институционален аспект

- ✓ Интегриране и формиране на капацитет и експертиза за преодоляване на възникващите предизвикателства по отношение на регионалното развитие;
- ✓ Създаване на структура (държавна институция) която да осигурява и координира интеграцията на планирането на регионалното планиране на всички нива, територии и сектори;
- ✓ Институционализиране на нивата на комуникация и докладване и възможностите за съвместно интервениране в различни сектори;
- ✓ Определяне на публичните институции ангажирани и отговорни с осигуряването на интегритет на плановите процеси и дефиниране на техните права и задължения, както и обхват на интервенция.

5. Интегриране в политически аспект

- ✓ Интегриране на принципът и елементите на устойчивото развитие като главен ръководен принцип при планиране на регионалното развитие;
- ✓ Интегриране на общото и секторно законодателство в областта на плановите процеси;
- ✓ Интегриране на общите и секторните планови документи на различни йерархични и териториални нива;
- ✓ Интегриране на оценката и мониторинга на публичните политики и документи на различни йерархични и териториални нива;
- ✓ Интегриране на времевия и пространствен аспект на публичните политики;
- ✓ Интегриране на инструментите за включване и отчитане на интересите на заинтересованите лица.

Представените направления са ориентировъчни и могат да бъдат отправна точка за осигуряване на среда за интегриране на процесите по стратегическо планиране на регионалното развитие. Той не изчерпва всички възможни и може да бъде обект на допълване, редуциране или прецизиране в зависимост от степента на готовност за формулиране и провеждане на интегрирани публични политики.

Въпреки, че по презумпция се приема, че планирането отчита комплексни интереси, търси многоаспектни взаимодействия и куму-

лира мерки в отговор на проблеми от различен характер и естество, интегрираният подход в планирането по-скоро е намерение, което декларативно се проявява в плановата практика. „Интегрирането в действителност означава ново образувание, което се създава там, където се създават нови връзки, като се отнасят до отделни обекти, които имат специфични характеристики и специфични динамики, но в комбинация действат по различен начин.“ (Eggenberger & Partidário, 2000, стр. 204).

***

В практиката по планиране в България тепърва ще се прилага интегрираният подход за планиране на регионалното развитие. Той се въвежда в движение с промяната на нормативната база (Закон за регионалното развитие) (Превилник за прилагане на Закона за регионалното развитие) през 2020г. във време, в което би трябвало да е стартирал процесът по стратегическо планиране регионалното развитие за програмен период 2021-2027 г. Тези нормативни промени са подкрепени и с методически указания (Методически указания за изготвяне на Интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 за периода 2021-2027 г.) и (Методически указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.), които имат за цел да внесат яснота на етап подготовка на регионалните и общински документи. На практика методическите указания имат по-скоро итеративен характер на процедурни документи, което до известна степен създава предпоставки за повишен риск от некачествено планиране още на входа на процеса. Въпреки тяхната всеобхватност и многоаспектност, тези документи имат общ характер, който не дава пълната картина на работата, която трябва да се реализира в рамките на процеса по интегрирано планиране на регионалното планиране.

Въвеждането на нов подход в планирането на регионалното развитие, които се характеризира с висока степен на интегрираност и съответно сложност на изработване на стратегически решения без необходимата подготовка е предпоставка за опорочаване на същността на подхода в практиката. Това наред с ограниченото време за учене, изграждане на институционален капацитет, организационни връзки и взаимодействие, поражда висока степен на несигурност на крайния резултат.

Интегрираният подход се базира на координация и субординация на разработваните публични политики, които осигуряват взаимодопълняемост на мерките и имат синергетичен ефект върху развитието.

Планирането чрез този подход се осъществява на регионално и по-ниски нива, тъй като само тогава е възможно отчитането на ендогенните фактори на растежа и формирането на адекватни спрямо тях политики.

Трябва да се отчита и факта, че наличните ресурси са условие, но не единствено за постигане на растеж и развитие. Необходимо тяхното ефективно, ефикасно и целесъобразно управление и то във взаимовръзка, за да е осигури реализация на набелязаните цели и растеж. Това означава интеграция на регионални и местни политики, които не се реализират самостоятелно, а точно обратното изискват споделени усилия, ресурси и капацитет. „За постигане на интегриран подход на развитие на териториите следва да бъде идентифицирана най-подходящата комбинация от ресурси и мерки (проекти, инвестиции, политики), които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел.“ (Методически указания за изготвяне на Интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 за периода 2021-2027 г., стр. 12)

Подходът цели да преодолее съществуващите слабости на плановия процес в България, който се отличава с висока степен на фрагментация и голям брой стратегически планови документи. В тази връзка бе направен и опит за регламентация на стратегическото планиране чрез специален закон (Проект на Закон за стратегическото планиране на регионалното развитие), който обаче остана на ниво проект поради редица слабости и несъвършенства, в основата на които стои цялостното неразбиране и ограничената експертиза за стратегическия планов процес.

Интегрираният подход за регионално развитие е предпоставка за създаване на работещи документи, които да обвържат стратегическото със секторното планиране и да осигурят възможност за прилагане на програмен формат на бюджет (Закон за публичните финанси). По този начин би се преодоляла практиката за секторно насочване на големи по обем ресурси, които често не са обвързани с резултати и индикатори, както и да се редуцира възможността за провеждане на изолирани политики на местно и регионално ниво за сметка на синергетичните политики реализирани в партньорство и взаимодействие между съседни територии.

Най-големият напредък, който може да се очаква на този етап от интегрирания подход за планиране е свързан с обвързване на пространственото с регионалното планиране в общи документи при отчитане на мащабни и значими проекти от регионално и местно значение. Това обаче не означава, че плановите цели и желаните резултати в рамките

на даден програмен период могат да бъдат оценени като сигурни. Точно обратното – липсата на интеграция в петте посочени направления: *интегриране по същество, интегриране в методически аспект, интегриране в процедурен аспект, интегриране в институционален аспект, интегриране в политически аспект* на процеса по стратегическо планиране са предпоставка по-скоро за рискове и фрагментирано изпълнение на публични политики и проекти. Осигуряването на такава интеграция предполага инвестиране на ресурси и усилия, които изискват време. Кратките срокове, в които се въведе този подход и нормативните срокове за подготовка на планови документи за регионално развитие в комбинация с пандемията и мерките свързани с нея формират изключително сложна картина в която се реализира плановия процес и съответно завишават потенциалните рискове. Притеснителното, обаче в случая е относително големия времеви лаг между формирането и изпълнението на публичната политика и оценка на въздействията от нея – почти 8 години.

***

Интегрираното планиране се разглежда като нов подход, които би осигурил преодоляването на регионалните различия. В неговата основа стои разбирането за дефиниране на синергетични публични политики базирани на ефективното управление на ендогенните фактори за развитие и растеж. В същото време интеграцията изисква целенасочени и системни усилия още на етап предпланови дейности. Такава интеграция и период на адаптация и подготовка на институциите не бе осигурена в настоящия програмен период 2014-2020. Точно обратното, в кратки срокове бяха изменени нормативни документи и разписани методически указания, които регламентират и указват задължението от интегрирано планиране без да осигуряват инструменти за натрупване на опит, експертиза, знание и умения за реалното му внедряване в стратегическия планов процес. Това не е просто една пренастрйока на планирането, а комплекс от сложни взаимовръзки и зависимости, които трябва да бъдат анализирани и оценени в перспектива и които да са в основата на изработените и съгласувани стратегически решения за регионално и местно развитие.

Интегрираното планиране е натоварено с големи очаквания свързани с постигането на устойчиво развитие и растеж. Дали реално тези очаквания ще се реализират, зависи от усилията и капацитета на пуб-

личните власти да търсят решения на сложни и многоаспектни проблеми, които в дългосрочен план влияят върху всички аспекти от развитието на региона.

ЛИТЕРАТУРА

Eggenberger, M., & Partidário, M. (2000). Development of a framework to assist theintegration of environmental, social andeconomic issues in spatial planning. *Impact Assessment and Project Appraisal, volume 18, number 3*, 201-207.

Nilsson, M., Wiklund, H., Finnveden, G., Jonsson, D. K., Lundberg, K., Tyskeng, S., и др. (2009). Analytical framework and tool kit for SEA follow-up. *Environmental Impact Assessment Review 29*, 186–199.

Norton, R. (2008). Using content analysis to evaluate local master plans and zoning codes. *Land Use Policy 25*, 432–454.

Roberts, P. (2006). Evaluating regional sustainable development: approaches, methods and the politics of analysis. *Journal of Environmental Planning and Management 49*, 515–532.

Schönwandt, W. (1999). Grundriss einer Planungstheorie der‘dritten Generation. *DISP 136/137*, 25–35.

Закон за публичните финанси. (в сила от 01 Януари 2014г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.91 от 14 Ноември 2017г.).

Закон за регионалното развитие. (в сила от 31 август 2008, посл. изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2020г.).

Министерство на регионалното развитие и благоустройството. (2020). *Методически указания за изготвяне на Интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 за периода 2021-2027 г.* София.

Министерство на регионалното развитие и благоустройството. (2020). *Методически указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.* София.

Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие. (Приет с ПМС № 183 от 04.08.2020 г., Обн. ДВ. бр.70 от 7 Август 2020г.)

Проект на Закон за стратегическото планиране на регионалното развитие. (2019).